

תוספתן 12

מוסף לעניני בארי • קבוצת כועלים להתישבות שתופית

י'ואר 83 • טבת תשמ"ג • מהדורת חצות

בגליון יום ששי
473 עמ' כולל המוסף
"100 שנות חדר-אוכל"

תוספתון

שלום!

כמה מילים על המוסף המיוחד המצורף לגליון 12 זה. **"תוספתון"** נהג כבר כמה שנים (למען הדיוק מאז אפריל 1972) להוציא מוספים מיוחדים לציון הארועים החשובים בחברתנו. חגים, ביקור אישיות רמת מעלה, התרחשויות בלתי שגרתיות, כל הללו ואחרים זכו אצלנו תמיד לאיזכור מיוחד, אשר כאילו מדגיש את היותם יוצאי דופן בשגרת יומנו האפורה.

הפעם חורג **"תוספתון"** מהקו הרישמי שכה איפיון אותו בעבר (למען הדיוק מאז יוני 1978) ומקדיש מוסף מיוחד לארוע שולי ובלתי מורגש כלל – חנוכת "חדר-אוכל-החדש".

לא בכל יום עוצרת החברה הקבוצית מהלכה לרגע ומקדישה תשומת לב ל"דברים הקטנים" המתרחשים בחצרנו: ילד נפל ונחבל, הדשאים שוב מוריקים (או חלילה מצהיבים), חבר חזר מלמודים ממושכים באפעל, נחנך עוד חדר אוכל חדש, וכן הלאה וכן הלאה. והדברים ידועים. (אגב, המצב בקבוצי השוה"צ טוב בהרבה).

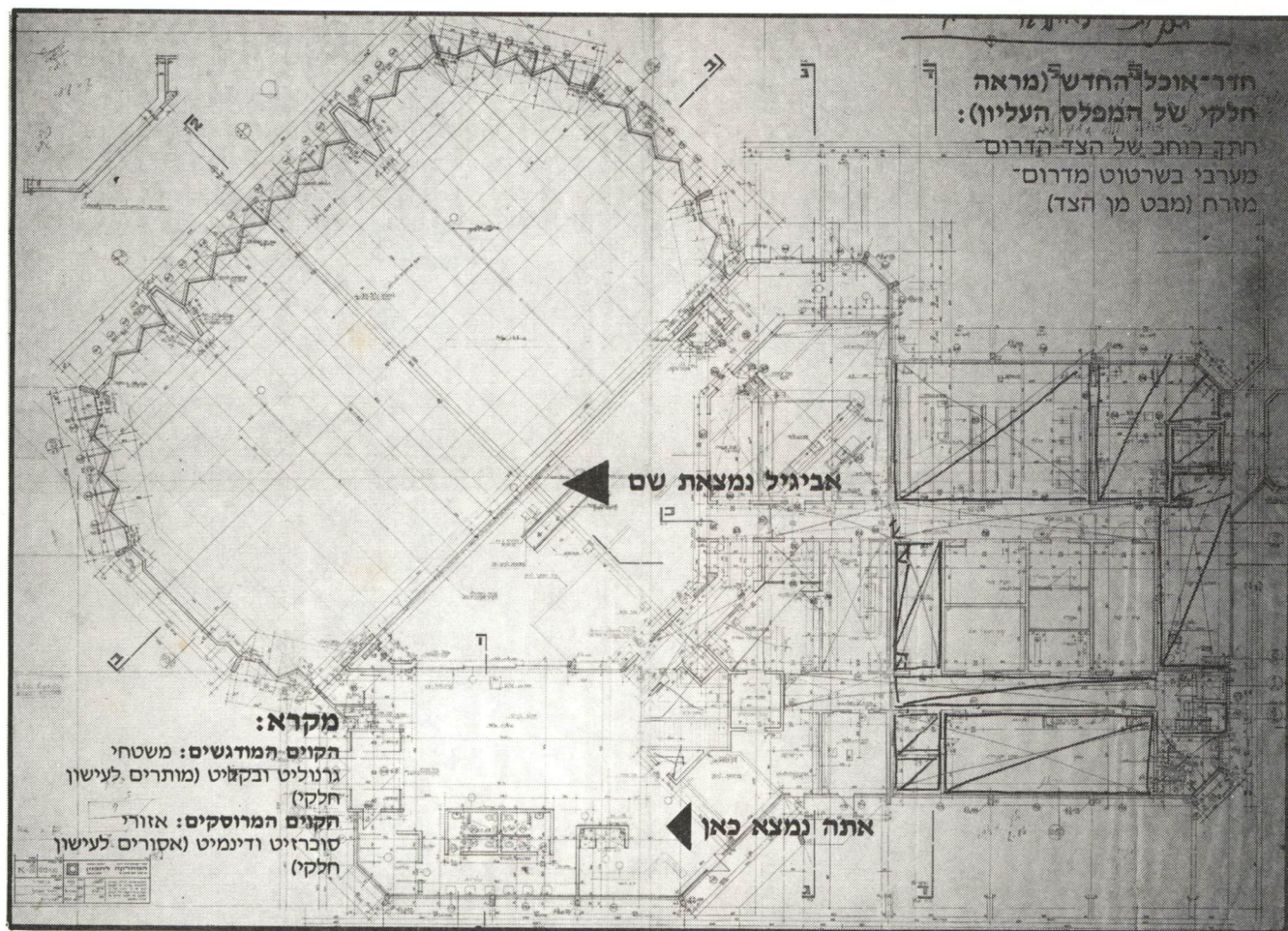
לולא ציינו אנו ארוע צדדי זה, היה נחנך לו בשקט ובצנעה חדר אוכל חדש במרכז הקיבוץ. היינו חוגגים זאת ב-3 מסיבות (2 פנימיות ו-1 חיצונית), 600-650 החברים והחברות שהענין נוגע להם באופן אישי, היו מציינים זאת בינם לבין עצמם וזהו. אך היכן השותפות? כיצד אנחנו, כחברה קיבוצית, מפגינים את האחדות, כמו אומרים: "חדר אוכל החדש, למרות ריחוקו מאור הזרקורים – שלנו הוא". נזכיר כאן כי מה שנחשב היום שולי ובלתי חשוב, יהפך אולי במרוצת הזמן למרכז ההתעניינות הצבורית. וכבר היו דברים מעולם.

ומי יודע, אולי ברבות הימים יהפוך גם חדר אוכל החדש למוסד מרכזי בחיינו, אשר יגע בצורה זו או אחרת בכל פרט ופרט בחברתנו.

קריאה מהנה ובתאבון.

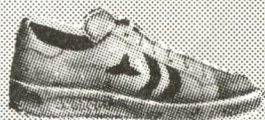
3	"אולם עכשיו" כנס היסוד של תנועה חדשה
4	לא חוזר לזמביה ארז מנור חוצה את קו המשווה באופניים
8	חדר אכילה זוחל ברנדי על בטון, גרנוליט ומה שביניהם
9	מדור לשון חדש על הקירבה בין זיקה וזיקית
10	קרול וקונורס זה מול זה על גיימי ודוד במבחן השוואתי קפדני
13	עמוד 13 לגלגל ובחזרה
15	באר בשדה תל מוגרבי, ממצאיו ובחזרה

צילום השער: עודד הרגיל

תנועה חדשה - "אולם עכשיו"

נעל של אלופים

גם קרול הולך בנעלי "בית"
רצף עי 10

□ הכינוס על רקע פרשת "חדר-אוכל-החדש" □ תסיסה בקרב חוגי "למפנה" ו"במעלה" □ תגובות פושרות בסיב' יד-מרדכי □ התלהבות באיצט' יד-אליהו □ דובר התנועה, צחי רשף: האולם עומד על שלושה דברים.

מאת אריה פיסטוקי, דינה ברזילי
ושלמה תרדמון

בקיבוץ בארי, לעיני קהל שיא ובפני יציעים מלאים, יצא אמש לדרך נסיון נוסף לשנוי פני החברה הישראלית: כנס היסוד של תנועת "אולם (ספורט) עכשיו". בכנס לא התקבלו כל החלטות, לא נישאו נאומים, והוא נערך, בשל השעה המאוחרת, בדלתיים סגורות ובחלונותיים פתוחים. אך בדברי הנאומים ניתן היה לחוש כי מצוקה אמיתית קיבצה אותם יחדיו לכנוס זה.

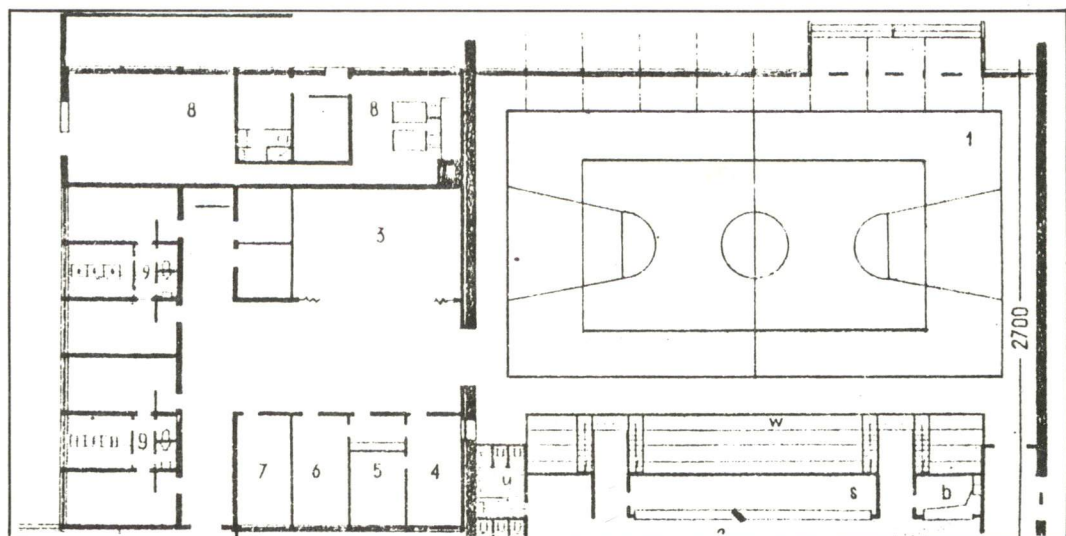
צחי רשף (גד), דובר התנועה, הסביר לנו בסיום הכנס: "תכנית המשק שפורסמה בשבוע שעבר, הדליקה אצלנו מנורת פלורסצנט אדומה. חלוקת המשאבים במקרה זה היא בלתי רציונלית, אם לא לומר שערורייתית. הכנס הזה קורא למעשה למקבלי החלטות בקיבוץ לחזור לדרך "המדיניות השפויה" ויפה חצי שעה קודם או לכל המאוחר 35-40 דקות". "אנחנו לא רוצים", הוסיף צחי רשף, "שבציבור יתפרש שם התנועה - "אולם-עכשיו" - כתביעה חסרת פשרות וקנאית לבניית אולם עכשיו דווקא. בסך הכל אנחנו דורשים תחילת בניה לאלתר וסיומה המהיר בעור חצי שנה, לכל היותר."

מהומה רבתי בכנס היסוד בבניי-האומה שביד-אליהו (אנזק), על רקע חלוקת הכסאות והשולחנות. המפגינים נשאו שלטים וכרזות בזכות ההגנה האזרחית ונגד השמירה האישית הלוחצת.

מיניהם, שחקני חצי פינה ואפילו "פיבוט" אחד. הטענה שזהו כנוס מגמתי הנה ילדותית. הוסיפו הללו. בסוף הכנוס שרו משתתפיו שירים והמנונים שונים. ■

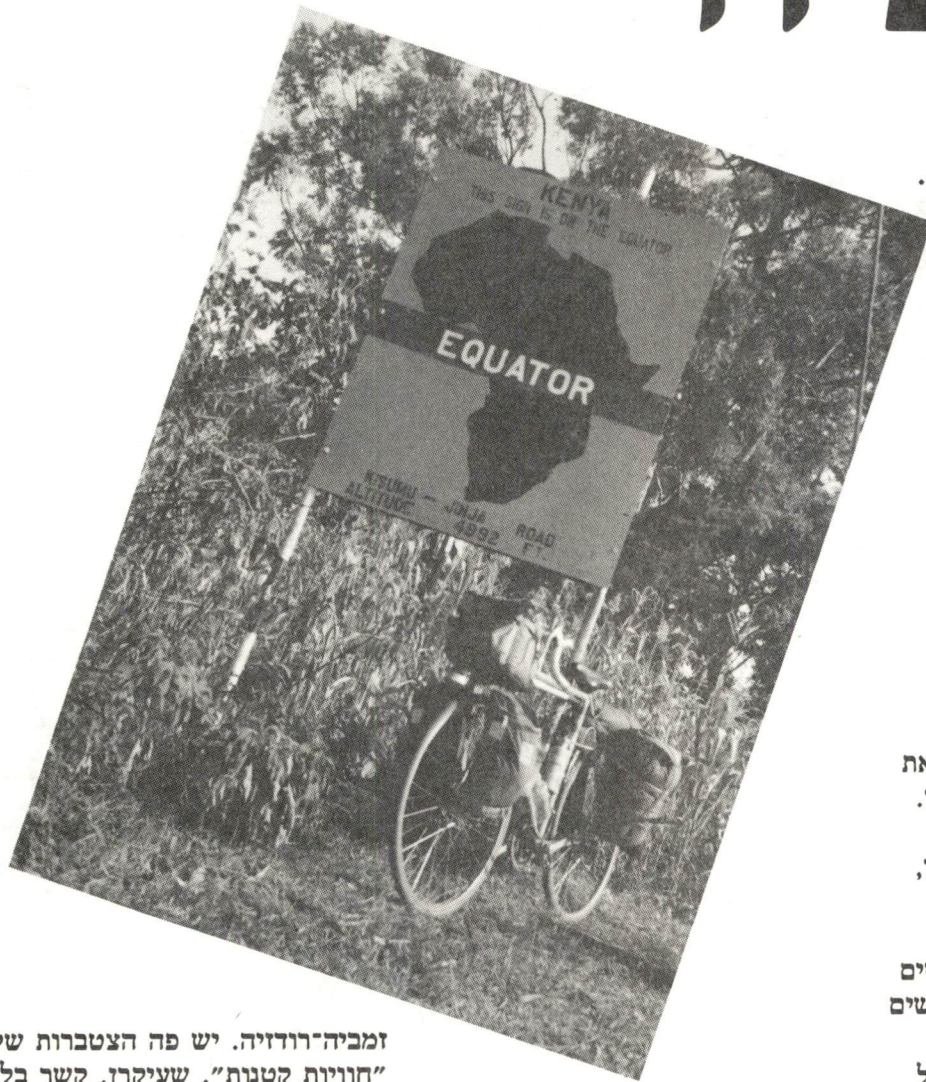
גורמים שונים בתנועה החדשה, הבהירו לנו שהתנועה היא אפוליטית לחלוטין: "התכנסו פה אנשים מכל גווני הקשת הפוליטית: שחקני כדור-סל, שחקני קט-סל, ריבאונדרים ל-

קווי-היסוד של התנועה החדשה.

"לא חוזר לזמביה"

ארז מנור,
14,000 ק"מ באופניים.
מדרום אפריקה
לקניה
ומקהיר לבארי.

"... משם המשכתי לנירובי בירת קניה. יום לפני שהגעתי שמעתי שהיתה שם הפיכה, אז מיהרתי. את היריות שמעתי כבר לילה לפני כן. לעיר נכנסתי יום אחרי נסיון ההפיכה. למזלי, זה היה רק נסיון, אחרת היה שם בלגן הרבה זמן. הכי יפה לתאר הפיכה זה ככה: במרכז העיר רואים שני סוגי אנשים — אנשים עם ידיים למעלה ואנשים עם אצבע על ההדק..."

13 חודש מטייל ארז באפריקה על אופניים. הטיול מתחיל בדרום אפריקה וכולל כמעט את כל הארצות בחלקה המזרחי של היבשת עד קניה. האופניים מכתיבות כמובן את אופי הטיול: שום דבר לא בווער, אין תאריך לסיום הטיול וכמובן — אין אתר או מקום שלא שווה להיות בהם. הרבה הפסקות למנוחה,

זמביה-רוודזיה. יש פה הצטברות של "חויות קטנות", שעיקרן, קשר בלתי אמצעי עם האוכלוסיה השחורה והלבנה, האפשרות לראות חיות, כל החיות כמעט, "בטבע" ("נסעתי לאפריקה בעיקר בשביל לראות חיות") וההתגברות על בעיות פיסיות וטכניות. דברים אשר בדרך כלל מפוספסים בטיולי התיירים הרגילים. ואולי אלה שיאיו של הטיול הזה.

התארגנות, תיקונים ואגב כך — שהייה ממושכת וקשר עם האוכלוסיה במקומות השונים. אין בטיול הזה, כך נראה, שיאים או חוויות מפוצצות במובן המקובל. "מפלי ויקטוריה", לדוגמא, אינם בהכרח שיאו של הטיול בקטע

"טסתי מאירופה ליוהנסבורג (הבירה) כשהכוונה הראשונית היא לטייל 3 חודשים בד' אפריקה ואחרי זה להחליט מה הלאה. במטוס יצאתי קשר עם תושב קייפטאון, ממנו קיבלתי מושג ראשוני על הארץ. ההתחלה, לפי המלצות, היתה ב"שמורה" ענקית, בגודל מדינת ישראל, בצפונה של הארץ. אחרי "סוף שבוע" שם התחלתי לרדת דרומה לכוון קייפטאון.

הימים הראשונים היו בשבילי מעין גישוש. לנסות ולהבין מה זה אפריקה ובמה היא שונה מאירופה (שם טיילתי לפני כן 7 חודשים). מהרבה בחינות, להתחיל בד' אפריקה — זה היה מצוין. יחסית לשאר הארצות באפריקה זה כמו לטייל באירופה. תמיד יש אוכל, מים, אנשים — אין כמעט בעיות. ליפול ישר על קניה זה ממש קשה.

בהתחלה יש מין חשש מהכּוּשִׁים. לא ידעתי, אולי הם לא אוהבים לבנים. בלילות הראשונים היה די מפחיד לישון בחוץ. רק לקראת סוף הטיול התחלתי להרגיש חופשי עם הכּוּשִׁים, למדתי, אני חושב, להכיר אותם (עד כמה שאפשר).

במשך הזמן שמתי לב שטיילים, לא משנה אם זה טרמפים או אופניים, לא מקובלים בד' אפריקה, להבדיל מאירופה. וזה היה טוב, כי אנשים הזמינו אותי להכנס לבתים כדי לישון. יותר מחצי הזמן בד' אפריקה ישנתי בבתים. מה גם שכל הארץ כמעט מחולקת לחוות מגודרות, ואי אפשר לרדת מהכביש ולהקים אוהל.

בקייפטאון נשארתי חודשיים ועברתי. רק שם כעצם החלטתי שאני עושה טיול גדול, ז"א מנסה להגיע עד קניה. היה לי ברור שבסדרן אני נתקע, אם כי בכלל לא היה ברור שאני יכול לעבור בכל הארצות לפני סודן.

כשפיל מתחיל לנפנף באוזניים — הוא עצבני.

גרתי בקייפטאון אצל משפחה יהודית ועשיתי עבודות-יד מחוט כסף. מהחוט הזה, בעזרת שני פליירים, אני עושה הכל: שמות של אנשים (לחלות תחור סיכה על חולצה), עגילים, קישוטים לשרשראות וכו'. במקום שעבדתי, מין מרכז חנויות לעבודות-יד, זו היתה אטרקציה. נחשבתי שם אמן, והיה לזה ביקוש עצום. חסכתי בחודש עבודה יותר מ-1000 דולר.

מקייפטאון התחלתי לעלות צפונה. כ-יוהנסבורג פגשתי 3 רוכבי אופניים אמריקאים וקבענו תאריך משוער למפגש על גבול זמביה. רציתי מאוד לנסוע עם האמריקאים, אין הרי בנסיעה לבד שום עקרון, לפחות לא אצלי. לא ידעתי בדיוק מה זה אפריקה ולפני כן שמעתי המון סיפורים, רובם, אגב, הסתברו כמוגזמים. מהם, חשבתי, אני אוכל ללמוד הרבה. כשנפגשנו, הם היו אחרי שנתיים טיול: בארה"ב, מרכז אמריקה ודרום אמריקה. ז"א, פעמיים וחצי אפריקה מבחינת המרחק.

הגעתי לסולסברי בירת רודזיה. התחלתי לטפל בהשגת ויזות לארצות הבאות וחיכיתי לאמריקאים. איך "מחכים"? פשוט מסתובבים בכייה ושואלים אנשים ברחוב, בבתי קפה אם הם ראו או שמעו על 3 רוכבי אופניים. אם לא, אפשר להיות בטוח שהם עדיין לא הגיעו. באפריקה שומעים ויודעים הכל. בצפון זמביה, לדוגמא, פגשתי רוכב אופניים צרפתי ששמעתי עליו כשהוא היה בסדרן ואני ברודזיה. חוץ מזה, אופניים זה טיול איטי. אי אפשר לעבור עיר בירה בלי שידעו עליך. הפחד הבולט בין רודזיה לד' אפריקה הוא בעובדה שהשלטון ברודזיה עבר לשחורים. הלבנים, מתנהגים קצת כמו אחים, מאוד מלוכדים. התנהגות די טבעית של מעוט, אני חושב.

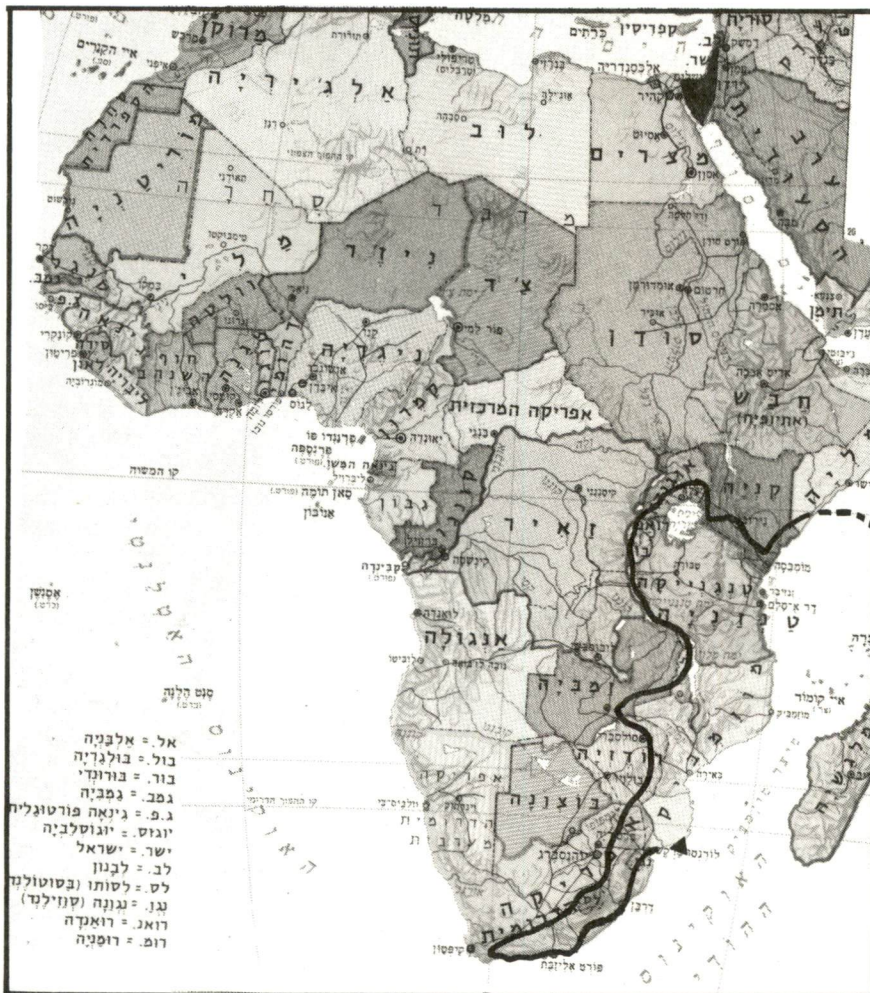
ברודזיה הייתי חודש וחצי. ניצלתי את הזמן

עובדי אלילים, למרות שמקובל לחשוב כך, אין בכלל באפריקה. אף אחד לא מתפלל ל"אל הגשם", גם לא בשבטים העתיקים ביותר.

להתארגנות וגם למנוחה. בטיול אופניים יש כל הזמן בעיות: איפה לישון, איפה יש מים, מזון וכו'. צריך כל הזמן לשמור על עירנות, גם, ואולי בעיקר, ביחסים עם האוכלוסיה. הטיול לכן מעייף ולא מבחינה פיסית דווקא. עד שיסודר נושא הויזות נסעתי לשמורת "וינקי" על גבול רודזיה-זמביה. זו שמורה שמפורסמת בעיקר בפילים שבה. הייתי שם כמה ימים וזה היה לא נורמאלי. בעיני — הרבה יותר מרשים מ"מפלי ויקטוריה". את הפילים, עד כמה שזה נשמע מוזר, קשה לראות, ואפילו שהם כמה מטרים מהשביל. ברגע שהם שומעים רעש הם קופאים במקום וכאילו מתמזגים בצמחיה. אפשר להגיע ולצלם ממש מקרוב, אבל צריך להזהר (כשפיל מתחיל לנפנף באוזניים — הוא עצבני).

חזרתי לבירה, האמריקאים הגיעו וביחד ניסינו להשיג ויזה לזמביה. משום מה, לא הגיעה משם תשובה. בסוף השגנו ויזה ל-48 שעות לחצות את זמביה. 700 ק"מ באופניים ב-48 שעות. את הפקיד בשגרירות לא עניין בכלל שזה בלתי אפשרי.

נכנסנו בכל זאת והגענו במהירות לבירה לוסקה. שם הצלחנו, בלי בעיות כמעט, להאריך את השהייה ל-15 יום ומאוחר יותר

מפה מס' 227: מסעות "ארז השלישי" ביבשת השחורה.

המאכל העיקרי (אולי "הלאומי") שם, ובעצם אצל כל השחורים באפריקה, הוא קמח תירס (תירס טחון) המעורבב בתוך מים רותחים עד שמתקבל מעין בצק די קשה. בכל מקום באפריקה קוראים לזה בשם אחר, ועושים אותו מעט אחרת אבל העקרון זהה. (באוגנדה, למשל, עושים את המאכל מכננות במקום התירס). אפילו בד' אפריקה, שם הכושים יכולים להשיג בלי בעיות אוכל אחר, הם מעדיפים את ה"בצק" הזה.

האמריקאים המשיכו לטנזניה, אליה לא נתנו לי להכנס, ואני המשכתי על גבי מעבורת ב"אגם טנגניקה" לכוון בורונדי. האגם ארוך מאוד, 600 ק"מ, וההפלגה ארכה 3 ימים. הייתי שבוץ בבירה, אצל אורח צרפתי שהזמין אותי, נחתי, התארגנתי (אפילו הייתי במסיבות) והמשכתי לזאיר. בעיקר בשביל לראות גורילות. רק ב-3 מקומות באפריקה אפשר לראות גורילות במקומות ידועים: בראנדה, אוגנדה וזאיר.

בראנדה יקרה מאוד ולאוגנדה לא ידעתי אם יתנו לי להיכנס.

הגענו, אני ועוד תייר, לשמורה. שילמנו 5 דולר. קיבלנו מדריך ועוד 5 כושים לפלס דרך ונכנסנו ל"ג'ונגל". אי אפשר ללכת שם בלי לפלס דרך עם סכינים. התקרבו למרחק 4 מ' מהגורילה. זה היה זכר מבוגר, ה"צ'יף". כל העדר היה קצת למטה יותר. יחסית לקופים שראיתי עד אז — גורילה הוא קוף ענק. זו חיה מרשימה מאוד שנראית חכמה ואולי קצת ביישנית. כמעט לא מתנפלים על בני אדם. בזאיר נסעתי על דרכי עפר קשות מאוד, הכי קשות בטיול הזה. 25-20 ק"מ ביום שזה כמעט מהירות הליכה. מנפחים את הגלגל חזק ואין פנצ'רים. בשבילי זה היה מעניין. להתגבר גם על קטעים קשים היה חלק ממה שרציתי לעבור בטיול הזה.

שדה התעופה באנטבה: "עליתי לבית הנתיבות וצילמתי מהמותן בפחד נוראי".

גגות הבתים מקש. הגג בנוי מאלכסון ושכבות הקש מונחות זו על גבי זו. הגשם מתחלק למטה.

התקרבו למרחק 4 מ' מהגורילה. זה היה זכר מבוגר, ה"צ'יף". כל העדר היה קצת למטה יותר. יחסית לקופים שראיתי — גורילה הוא קוף ענק.

לאזור קניה, האוכלוסיה הופכת מוסלמית. עובדי אלילים, למרות שמקובל לחשוב כך, אין בכלל באפריקה. אף אחד לא מתפלל ל"אל הגשם", גם לא בשבטים העתיקים ביותר. מלאווי, כבר אמרתי, ארץ זולה. בננה, אבוקדו — עולים סנט. אבל התושבים עניים (בשבילם זה די יקר). מה שמכתיב, בין היתר, את אופי המאכלים.

אפילו ל-3 חודשים. בכל הספור הזה היה בלגן, עם חוסר הגיון שאופייני, כך נדמה לי, לעוד תחומי חיים בזמביה. זמביה, לפי ההתרשמות שלי, לא מעניינת. או אולי אפשר להגיד — אנשים בעלי מנטליות חשדנית, דבר שמוציא את הטעם הטוב מהטיול. גם השלטונות, שוטרים למשל, וגם האזרחים, לא מבינים מה זה תייר. מתייחסים לכל זר כאילו הוא מרגל. אני חושב שמכניסים להם את זה לראש. האזרח הפשוט פוחד להתעסק עם תיירים, כי אולי יהיו לו בעיות.

לוסקה, הבירה, זו העיר עם השם הכי גרוע באפריקה. גנבים, כייסים, הכל יש שם. הספורים באפריקה לא תמיד התאמתו, אבל במקרה של זמביה, זה היה נכון במאה אחוז. מלאווי, לעומת זאת, הארץ הבאה אחרי זמביה, זו ארץ שאהבתי. ארץ קטנה ויפה, זולה מאוד והאנשים נחמדים. הייתי עם האמריקאים והיה לנו כיף. זו ארץ יחסית מאורגנת ואולי זו הסיבה שהצלחנו ליצור קשר עם האוכלוסיה. רוב האוכלוסיה, מלבד בבירה — לילונגווי, מרוכזת בכפרים. קשה לי להשוות את הכפר לאיזה דגם מוכר לנו, הישראלים. בכל מקרה הוא לא דומה בכלל לכפר הערבי. הכפרים שם יותר נקיים, אני חושב, אין הרבה פסולת.

גגות הבתים מקש. הגג בנוי באלכסון ושכבות הקש מונחות זו על גבי זו בדרוג כלפי מטה. הגשם "מתחלק" למטה ולא חודר פנימה. (יחסית, יורד הרבה גשם, למרות שחם). את הקש קושרים למסגרת הגג בעזרת סוג של עשב חזק וזה עובד טוב מאוד (מחליפים את הקש אחת ל-3 שנים). ליד אחד הכפרים ראינו גשר מבמבוק ורצועות של קליפות עצים כתור חבלים. גשר יפה, פשוט, ואנשים עוברים עליו בכטחון גמור.

רוב המלאוויים הם נוצרים ובכפרים שהיינו יש בנסיות. ככלל, אני חושב שרוב השחורים באפריקה הם נוצרים. רק כשעולים צפונה,

היבשה), ושני כפרים קטנים. העיר עצמה מעניינת, סטייל ערבי, כמו העיר העתיקה אבל יותר יפה. הרחובות צרים צרים (לא יותר ממטר וחצי) אין בכלל מכוניות, רק חמורים. הלבוש של אנשי האי — מין חצאית כזו שמכסה את החלק התחתון של הגוף — מיוחד מאוד ושונה לגמרי משאר הסביבה.

נשארתי תקופה ארוכה יחסית. ישנתי רוב הזמן על החוף (כשעה הליכה מהעיר), והתחלתי להכיר הרבה מהתושבים. הקמתי על החוף אוהל ומין חושה כזאת, הקפתי את הכל בגדר ומכרתי פנקייק ותה לתיירים. ציירתי על החול עם מקל חיצים שמכוונים לאוהל ולידם כתבתי בהרבה מקומות "פנקייק ותה" ומזה חייתי. גם כייף וגם זול מאוד.

הקמתי על החוף אוהל ומין חושה כזאת, הקפתי את הכל בגדר ומכרתי פנקייק ותה לתיירים.

מהאי חזרתי לניירובי וטסתי למצרים. ירדתי מקהיר ברכבת ללוכסור וחזרתי באופניים לקהיר. משם לסואץ, חציתי את התעלה, שארם-א-שייך (יומיים), 3 ימים דהב, אילת והביתה דרך מצפה רמון.

זהו. ארו לא חזר לזמביה. מה הלאה? "לא יודע, אולי ארה"ב, אולי דרום אמריקה. אחרי מנוחה וסידורים אני אחליט. מה שברור שאם אני אצא לעוד טיול אני אצא עם אופניים חדשות. אלה יהיו אופניים שאני אתכנן. וזה כבר דבר חדש בשבילי."

שם, בדרך הזו, חטפתי מלריה. נשכבתי יומיים באוהל עם חום גבוה ולא יכולתי לעשות כלום.

כל הפתחים והבקר נמצא בין שתי הגדרות — מוגן מפני החיות.

מאזור ה"מסאי" המשכתי לניירובי הבירה, לנסיון ההפיכה שנכשל. במרכז העיר רוב האנשים הולכים עם ידיים למעלה, ליתר בטחון.

בינתיים רוב העיר נשדדה. אנשים בלי קשר להפיכה ניצלו את הזמן. בעיר היה עוצר במשך שבועיים ואני ניצלתי את הזמן לטיול ברגל בהר קניה (5,000 מ' גובה). שם למעלה, איך אפשר בלי, אני פוגש 3 קבוצות מטיילים מישראל. ההר, אפשר לומר, היה בשליטה ישראלית.

אחרי שבועיים ירדתי מזרחה לכיוון החוף והצטרפתי לזוג אנגלי שבא על אופניים מאירופה. שם, בדרך הזו, חטפתי מלריה. נשכבתי יומיים באוהל עם חום גבוה ולא יכולתי לעשות כלום. מזל שהזוג הזה היה איתי. אחרי יומיים ירד החום אבל הייתי חלש מאוד עוד הרבה זמן.

עליתי צפונה לאורך החוף. האזור הזה מתחיל להיות מוסלמי ברובו. אנשים הרבה יותר מעניינים, עם ראש הרבה יותר דומה לשלנו (כושים), לתפוס את הראש שלהם — זה מסובך מאוד. אני בכלל לא בטוח שלבן מסוגל להבין.

המשכתי צפונה ושהיתי על אי קרוב לסומליה קרוב לחודש. על האי עיר אחת — לאמו — שהיא מרכז כל האזור (כולל

ברואנדה, הארץ הבאה, כבר ידעו עלי. הזוג הצרפתי מבורונדי ספרו שאני עומד להגיע. הסתובבתי ככוונה בבירה בתקווה שמישהו יזמין אותי. וזה הצליח. אפריקה, כמו שאמרתי, "יבשת קטנה". שומעים על כל אחד. ברואנדה פגשתי הרבה לבנים, צרפתים ובלגים — שהם לרוב מורים או מהנדסים — ששוהים בארצות אלו כמה שנים וחוזרים הביתה. בצרפת, לדוגמא, ה"שרות" הזה יכול לבוא במקום צבא.

אחרי רואנדה נכנסתי, לא בלי חשש, לאוגנדה (אבל בלי שום בעיות). כבר לפני זה ניסיתי לברר מה היחס של האוגנדים לישראל. הרבה אוגנדים חיים מחוץ לאוגנדה, כך שיכולתי לפגוש ולדבר ולהתרשם.

אנטבה, לדוגמא, נחשב שם ענין ישן. "מימי אידי אמין". זו לא איזו טראומה. וחוץ מזה, הם מעריכים את המבצע מאוד, ובכלל, מכבדים מאוד ישראלים.

באוגנדה אין אמנם זכר לאידי אמין, אבל בטח שאין שם שקט. אנשים אמרו לי שעכשיו הורגים יותר אנשים. בקמפלה הבירה יש כל לילה יריות. לא הצלחתי להבין מה בדיוק קורה שם, אבל כל המרכז סביב הבירה מלא צבא. ישנתי בקמפינג בתוך העיר ובזמן היריות שמתי בול עץ גדול בצד האוהל "ליתר בטחון".

המעניין הוא שלמרות שבעיר ירו כל לילה בלי הגבלה ושדרו חנויות — לקמפינג לא נכנסו, לא צבא ולא אף אחד. תיירים באוגנדה זה כמעט קדוש.

בכדי להגיע לשדה התעופה באנטבה התחברתי לבחור גרמני שעמד לטוס ואני כביכול ליוויתי אותו. אחרי המחסום נפרדנו, אני עליתי לבית הנתיבות וצילמתי מהמותן בפחד נוראי. אם היו תופסים אותי, הייתי יכול להישאר שם כמה שנים טובות. בשדה התעופה עצמו רואים עדיין שרידים של מטוס מפוצץ וזהו. את האולם בו החזיקו את בני הערובה ראיתי מרחוק, בזמן שעזבתי את השדה.

אנטבה, לדוגמא, נחשב שם ענין ישן. "מימי אידי אמין". זו לא איזו טראומה, וחוץ מזה, הם מעריכים את המבצע מאוד, ובכלל, מכבדים מאוד ישראלים.

מאוגנדה נסעתי לקניה והייתי שם 3 חודשים. ירדתי דרומה לאזור שבט ה"מסאי". זה שבט עתיק, בעיקר רועי בקר, עם תלבושות מיוחדות, עגילים ענקיים, כידונים וחץ וקשת. אחד המקומות היחידים באפריקה שראיתי תלבושות ואורח חיים כזה. באזור השבט מסתובבות חיות (אריית, זברות, ביזון, ג'ירפות) חופשי בחוץ. הכפר, לכן, מוקף שתי גדרות שיחים סביב סביב. כלילה סוגרים את

שבט ה"מסאי": שבט עתיק עם תלבושות מיוחדות, עגילים ענקיים, כידונים וחץ וקשת.

חדר-אכילה "זוחל"

ברנדי

צירף חדר-אכילה הראשון בבארי, בחורף פורה על רצפתו נסורת... ובקץ הסתים נעלמו!

29.1.60

לתשומת לב:
תוספת האור בחדר האוכל איננה
תוצאה של נורות נוספות אלא...
"מבצע מיוחד" של צחצוח השמשות

שלוש המוסקטירות של המטבח בשנותיו
הראשונות: אשתי, רגינה, אביבה נחן
אביבה סלע וחמר ש... כהרהמנית אחת
אחת!!

25.10.60

עובדי חדר-האוכל מבקשים מאלו
המדביקים את המסטיקים
לשולחנות, להדביקם במקום גלוי
לעין למען יקל עלינו להורידם.
לעומת זאת מתבקשים המעשנים
הנוהגים לכבות את הסיגריות
שלם על הרגליים של הכסאות,
לעשות זאת במקום נסתר (כי לא
ניתן להוריד את הכוויות).
כל השאר מתבקשים להמשיך
ולהשתמש במאפרות.
בתודה, עובדי חדר-אוכל.

28.11.60 מפי הטף

אבנר שאל את אמא שלו "אמא,
למה צריך מאפרות?"
"בשביל האפר של הסיגריות."
ענתה לו רותה.
"לא נכון," קבע אבנר, "בשביל לשים
מתחת לרגליים של השולחנות."

3.1.61

אמש הוגשה לראשונה מזה שלושים
שנה ארוחת ערב חמה. אין בכוונתנו
לומר שהאוכל היה חם אלא שחדר-
האוכל היה מחומם ע"י 6 תנורי
פיירסייד, אי לזאת יש לעובדי חדר-
האוכל מה להודיע:

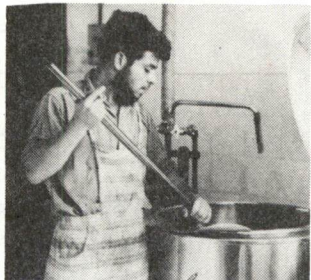
- החברים מתבקשים לא לגעת
בתנורים ולא להזיזם.
- לא להזיז את השולחנות
ממקומם לכוון התנורים
(מחשש שריפה).
- לא לקלות לחם על התנורים.

23.12.57

הנני מוצא לנכון להעיר ולהתריע על
נוהג לא אסטטי המקובל אצלנו,
שהפך לדבר שהכל רגילים אליו
והוא: מראהו החיצוני של העובד
בחדר האוכל, המגיש את המזון
לשולחנם של החברים. נהוג בכל
מסעדה הגונה של עם תרבותי
שהמלצר מבהיק בלבונו כסמל
לנקיון. — — — ואצלנו בביתנו
דבר רגיל הוא שעובד חדר אוכל
ישרת את חבריו ויגיש את מזונם
כשהוא לבוש בבגדי עבודה
מזוהמים (ממקום עבודתו
הקבוע...) יש להקפיד על הופעתם
ולבושם של העובדים ואף להנהיג
שימוש בסנרים לבנים... וכן
בהזדמנות זו אפשר להתריע על
הנוהג הנפסד של המעשנים בשעת
ההגשה של המזון.

23.7.58

פעמים אחדות בתקופה האחרונה
היו כיורי הכניסה חסרי סבון. לא
פעם הפנו את תשומת לב עובדי
חדר-אוכל והדבר לא תוקן...
קיימים ענפים מהם חוזרים
החברים בידיים מלוכלכות מאוד.
ולעתים אחרי עסוק ברעלים
שהשטיפה הכרחית להם. חברים
אלה מחפשים כיורים שיש בהם
סבון, ודבר זה הופך במשך הזמן
להרגל והרגל גרוע.

אבלום בשנותיו הראשונות בבארי... מה
מתבשל שם?

18.1.60

מי שלקח מחדר-האוכל כלי לריבה
מנירוסטה מתבקש אחת מהשתיים
— לקחת גם את המכסה שלו או
להחזירו מייד למקומו.
עובדי המטבח וחד"א

מי עוד זוכר את הדיונים הראשונים על הפרוגרמה לבניית ח"א?
אחרי הרבה דיונים וויכוחים הוחלט בזמנו (במסגרת 25 מליון
ל"י!) שאיננו רוצים בית דו-קומתי ואיננו רוצים פונקציות נוספות
בתוך המבנה. כמו כן התבססנו על מכון הקיטור הקיים לשם
אספקת הקיטור למבנה החדש. תוך כדי הבנייה ותוך תחושה
שהאמצעים מאפשרים פרויקט יותר גדול ממה שחשבנו בתחילה,
"זוחלה" התכנית וגדלה וגדלה.

במה בעצם אנו גומרים כיום?

יש לנו בית דו-קומתי כאשר במפלס התחתון ממוקם הכל-בו,
כולל אזור סיטוני שלו, חדרי מכונות, חדרי-הקפאה עמוקה, מחסני
זרבה של האקונומיה, מרכזת-טלפון וחדר מרכזת טלוויזיה. תוך
כדי הדיונים נוספו שתי מעליות נוסעים, אחת למטבח ואחת לח"א.
סה"כ כולל קומת-המרתף כ-1,000 מ² והקומה העיקרית כ-2,500 מ².
הקומה העיקרית כוללת ח"א, מועדון, אזור כניסה עם
מלתחות, שרותים ותאי-דואר, מרכולית וכמובן מטבח על כל
אגפיו.

יש אגף צמוד למטבח שישמש לחומרי אריזה וחומרי ניקוי. בצד
המטבח נוסף מכון קיטור ובו דוד חדש, כאשר לצידו ממוקם הדוד
הישן שישמש כרזרבה.

מרכזית החימום והקיור הנמצאת במרתף משרתת גם את בית-
העם. דבר זה נלקח בחשבון כבר לפני שנים רבות כאשר בנינו את
בית-העם (עד היום היו שם פתרונות זמניים). נוסף על כך הונח קו
קיור-חימום עד לאולם ההתעמלות שמעבר לכביש וזה מאפשר
להתקין גם שם מערכת צנן וחומם.

מגרשי החנייה ע"י המטבח מיועדים בעיקר להחניית רכב בזמן
הארוחות, זאת על סמך הנחה שעם בניית כביש הכניסה החדש יבנה
גם מגרש חנייה מרווח, אשר בו יחנו כלי הרכב הבאים מבחוץ.
עד כאן — מעין כרטיס ביקור, לכל אלה ששכחו את כל מה
שנכתב ונמסר בע"פ במשך שנות הבנייה.

אשר לביצוע: את שלד הבנין עשה סולל-בונה בקבלנות, אח"כ
נשארו כמה עובדים של סולל-בונסקו בכל מיני עבודות השלמה והם
עוסקים בכך עד היום. את מרבית העבודות מסרנו לקבלנים שונים
ע"י קיום מכרז. את עבודות החשמל והאינסטלציה הסניטרית
(ביוב ומים), כמו-כן מערכת אויר וגז — בצענו ע"י חברים שלנו, אלו
מערכות יקרות ומסובכות למדי. באופן חלקי השתתפו בעבודה גם
הנגרים והמסגרים שלנו.

כמו בכל עבודה אין דבר ללא כשלונות. אחת הסיבות בין השאר,
היו החפזים של בבלושלי אחרי קבלנים זולים עד כמה שאפשר —
כל זאת בתקופה הראשונה, כאשר חששנו שלא יספיק הכסף לגמר
וצריך לחסוך כל גרוש. התוצאה מכך היתה שנאלצנו לבצע פעמיים
את איטום הגג כי הפעם הראשונה היתה כשלון מחפיר. כמו-כן,
איננו מאושרים מהביצוע של שתי המעליות, הקבלנים של הני"ל
מושכים אותנו באף והגענו עד לטפול באמצעות עו"ד. כיום הם
חדשו את העבודה ואנו מקוים שאכן גם יסיימו אותה.

בשלב מסוים החלטנו שעם סיום מספר עבודות חיוניות יש
אפשרות לעבור למבנה החדש ולהתחיל להשתמש בו. במקביל
לכניסה, ממשיכים בכל העבודות שלא נגמרו, כגון הפתוח והגגון
בחוף, מערכת החשמל בחוף, גמר הכל-בו ועוד. עם תום העבודות
תערך מסיבה רשמית, אליה נזמין את כל מי שהיה לו חלק בעבודה
(תכנון ובצוע כאחד). יש להניח שזו תהיה מסיבה בשעות אחה"צ.

פרטים עוד יבואו בבוא הזמן. ■

פרטים נוספים על חדר-אוכל-החדש
במוסף "מאה שנות חדר-אוכל"

סערה בכוס מים

נילי בר-סיני

אפרופו חדר האוכל החדש • וחברי המשק שלא אמרו נואש • והם מנקים נקיון • מתקנים תקנון • נזכרתי בבני ישראל היגיעים • שמקץ 40 שנה היו כה גאים • על סף ארץ כנען להביט נכוחה • ו... לשמוע ממש דברי תוכחה. • כי במקום — כראוי — להתחיל בברכות • הוא עומד בפתח וסוֹחֵט הבטחות: • איך ומה לעשות מתי? ומה ללבוש? • והם עומדים ומחכים עד בוש • והנפש נכספת, ועז הרצון • אבל טרם נסחו את התקנון... כידוע — "שומר פתאים ה'" • וכשיש מן המוכן — לעבוד לא כדאי. • והנה מצאתי בספר "גוזלי" • משהו יותר טוב מן המשל שלי. • דברישירה, נבואה מהממת. • הנה, אני מילה במילה רושמת:

ב מ ק כ ח

גשחק. ילדים.	גשחק. ילדים.
במקבץ הפועלים.	במקבץ הפועלים.
רן יקנה היום תורן.	רן יקנה היום תורן.
יצר את השחקן	יצר את השחקן
ויןמין צפצפה	ויןמין צפצפה
תבורה מקבדה.	תבורה מקבדה.
גשחק. ילדים.	גשחק. ילדים.
במקבץ הפועלים.	במקבץ הפועלים.

את זה הקריאו לי כשהייתי ילדה. • ואם תרצו — אין זו אגדה. ■

הלשון העברית טומנת בחובה, מסתבר, הפתעות לא מעטות. רבים מאתנו ודאי עוברים על פניה במדרכה בלי להרגיש בה, ולפעמים אף בלי מילת שלום. לא כן ישראל נטע, המגלה בה התעניינות, מעבר למתחייב מעיסוקו היומיומי כעובד-אדמה. הוא פותח כאן מדור חדש (מלשון חד או דש) שעניינו "הזרימות הסמויות התת-קרקעיות" של השפה העברית.

על קצה הלשון

ישראל נטע

ככל שעוסקים יותר בשפה העברית ומעסים את בשרה, ככל שבולשים יותר אחר הלשון ולשים את החומרים מהם היא עשויה, משתכנעים שאין סוף להפתעות שהיא טומנת בחובה. כל מיני חוטים הנטוים בין מילים שלכאורה רחוקות זו מזו. זיקות על בסיס הצליל או על בסיס נוהגי חיים ותרבות. רובד על גבי רובד של משמעויות. מגיעים למסקנה שהחלוקה השגרתית למשפחות מילים הבנויות על שורשים בני שלוש אותיות אינה מספקת. הקשרים בין המילים הרבה יותר מורכבים. למשל: הקשר שבין קשר לגשר ושיר והשראה. נכון שגם לפי הגירסה הרגילה יש הפתעות לא מעטות שביום יום לא שמם אליהן לב. למשל הקרבה בין זיקה וזיקית או אוזן ומאזן או ברך וברכה. אבל דווקא הזרימות הסמויות התת-קרקעיות הן המענינות יותר. לפעמים משתנה סדר האותיות אבל הפרוש נשאר דומה: סוגריים וסורגים או קולט ולוקט.

במקרים רבים השורש, או גרעין המלה, עומד על שתי אותיות בלבד כמו בשורש פר למשל. על גרעין זה אפשר להוסיף כמעט את כל אותיות הא"ב ולקבל מילים בעלות משמעות קרובה: פרא ופרץ ופרע ופרד ופרג הכל מוביל החוצה לגוון לשוני לרובי. או תופעה מפליאה כתופעת המקבילים: בגד בגידה ומעל מעיל. או תופעה משונה אחרת, תופעת ההפיכות: חג שהופך לחגא וצב שהופך לצבי. או היחס שבין רקוד לקדה או סתם ותם. נוספת אות לגרעין אך המובן נותר דומה או קשור. אי אפשר לפטור את הדוגמאות האלה ורבות אחרות כצורף מקרים סתמי. יש דברים בגו.

אני לא הולך (והקשר שבין ללכת ולכלוך) ליסד איזו שיטה מדעית חדשה. יומרה כזו (מלשון רם) עדין אין לי. לפעמים ודאי אגלוש יתר על המידה באסוציאציות, מה שקרוי השמוש היוצר בדמיון, ולפעמים הטעון יהיה מפולש וקצת קלוש ואולי חלש וגם תלוש, אבל אקוה שישלחו לי על כך הבלשנים המלומדים שבינינו. פנה פנה, כמה שיהיה כוח, אנסה לעמוד בלי למעוד על אחדות מהתופעות המוזרות האלה בעברית ומיותר לציין שאשמח גם לקבל רעיונות נוספים. בפעם הבאה — על גרעיני מילים כמו כל וחל ועד, עם נסיון לראות מה אפשר להפיק מצמצום המשפחה לשתי אותיות. ■

קרול וקונורס זה מול זה

כל מומחי הספורט בארץ ובעולם מאוחדים כיום בדעה ששני טניסאים ניצבים בשנה האחרונה בפסגת הטניס העולמי — ג'ימי קונורס ודוד קרול. הראשון, מוכר מעט יותר, חוזר אט אט לכושרו המעולה מלפני שנתיים והשני, המפתיע, אשר הוסיף באחרונה תואר נוסף למאזנו המרשים — מקום שני, המכובד, באלופות ההתיישבות העובדת. (ואגב כך שלשל לכיסו פרס כספי נאה בסך 3.5 דולר).

השניים משיגים אם כן שורה שלמה של טניסאים מצטיינים בעלי שם בינלאומי כגון מקנרו, בירין בורג, כריס אוורט-לוי ודין חיימוביץ-חיות. דרכם של השניים לצמרת הינה אופיינית לדרכם של צעירים שאפתניים אחרים לצמרות שונות, אם כי דרכו של קרול, בן קיבוץ נידח בנגב המערבי, לצמרת היתה מופלאה ובלתי אופיינית כלל לדרכם של צעירים לצמרות. אנשי מדור הספורט של "תוספתן" עורכים כאן, לראשונה בארץ, מבחן השוואתי קפדני, הבוחן את השניים במרכיבים השונים של משחק הטניס:

הקיבוץ. דברים רבים משונים כאן; האוכל יש לקנות בכסף, אין חדר אוכל שאתה יכול לבוא לקחת אלא מעין כלבו גדול, הנקרא סופרמרקט (מרקט גדול) ובו מיני מאכל ומשקה. אתה בוחר את המצרכים ואח"כ עומד בתור ומגיע לזבנית היושבת אל מול מכונה, קופה רושמת שמה, הדומה במקצת למכונת הרציף שבדפוס אך קטנה יותר. הזבנית מבצעת פעולה מסוימת שאין אני יכול להבינה, והקופה, הרי זה נס, קובעת כמה עליך לשלם. מכוניות יש כאן לרוב והצפיפות גדולה, אולם גם לכך נמצא פתרון: מין עמוד מתכת הקבוע בצד הכביש ובו, אחת תחת השניה, שלוש נורות צבעוניות: אדומה, כתומה וירוקה. כשהנורה הירוקה נדלקת אות הוא כי המכונית רשאית לחצות את הצומת. אותה שעה דולקת, בצידו האחר של הצומת, הנורה האדומה שעל העמוד ומשמעותה שעל המכונית הבאה מן הצד לעצור ולהמתין. בבוא הזמן מתהפכות היוצרות: האדום הופך לירוק, הירוק לאדום, כשביניהם הכתום שמשמעותו — פוס. כך נמנע תוהו ובוהו גדול. רמזור — כך נקרא המתקן. עוד רבות ומוזרות התופעות כאן, אך לא אלאה אתכם, בואו וראו. מה נשמע במשק? כמה ליטר לקילו היו העונה בכותנה? האם נפתחה כבר הבריקה? ומה שלום ליעדי? הוא כבר מדבר אנגלית?

עלו והצליחו וראו ברכה בעמלכם. אביב

תל אביב 19.12.82

לעורכי תוספתן ולכל בית בארי שלום רב.

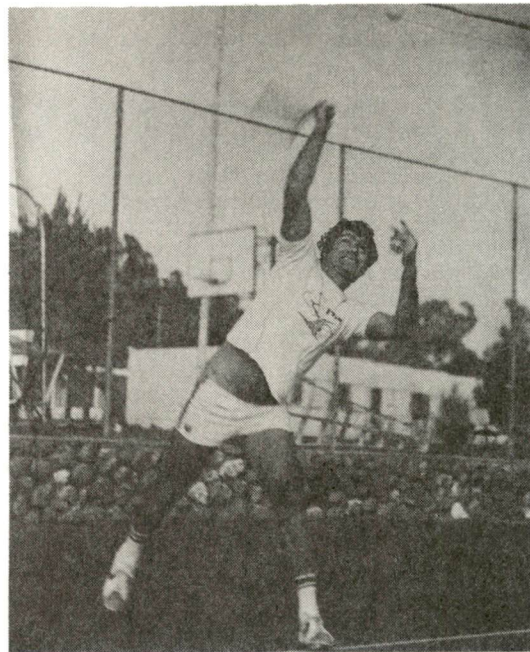
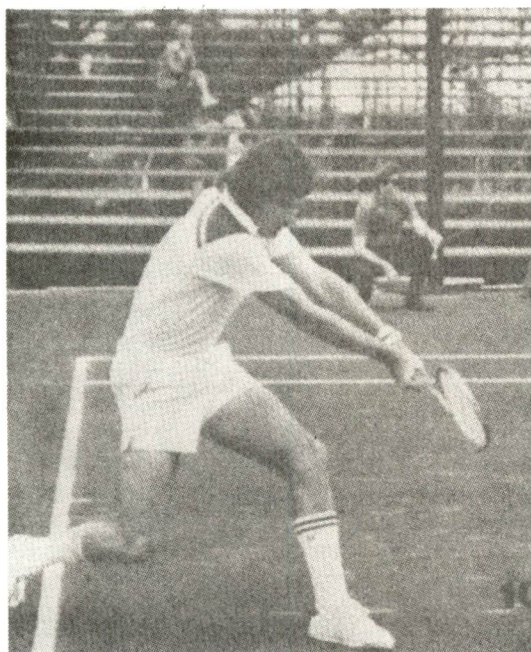
מה נשמע? אני מרגיש טוב. הגיע ליד גליון מס' 11 של תוספתן. האמנם תוספתן מעתה? האם עד קצווי נגב הרחיקו מספריו של הצנוור, או ששוב אחת מהלצותיכם השובבות? אכן, מה קשה להבחין בעתון זה בין צחוק להלצה. ואם כבר הלצות, אהבתי במיוחד את הברכה שנשלחה, כביכול, אלי מבית "מעריב". היא נכתבה בחן רב ובטוב טעם. עכשיו, כשאני מדפדף בגליון הנאה הזה, המעוצב להפליא, מסודר באותיות סדר-צלב ומודפס על נייר נטול עץ, עולים בי זכרונות מימי תוספתן הראשונים, ימים בהם חרטנו את אותיות כתב היתדות על קירות המערה. והחברים — מי קרא להם כך אז? — בין צייד לאכילה — האם כבר עברתם לחדר אוכל החדש? — בין הבערת אש לפליית כינים, קוראים היו בו וצוחקים מלוא פיהם נטול השיניים. מאז, אפילו בירדן הדלוח עברו הרבה מים, אך דבר אחד עובר כחוט השני בין גליונות העתון לאורך הדורות — ההומור, הקריצה השובבנית, האמירה הלא מחייבת, ויפה שכן. כי כבר אמר הפובליציסט: "... לו היו שואלים למה אנו זקוקים יותר: לנביא או הומוריסט, הייתי עונה: הומוריסט." ("דואר נע", תוספתן 8).

פה, בעיר הגדולה ת"א, אין החיים כחיי

כותב מכתב ממרחקים הברון: "הזבנית מבצעת פעולה מסויימת שאין אני יכול להבינה".

צמד ה"ק-ים" של הטנים

הציונים, כפי שאפשר לראות, מעלים שתי נקודות מעניינות ובלתי חשובות כלל, אך אין ספק שקונורס וקרול — צמד ה"ק-ים" של הטנים הבינלאומי — מהווים כיום סמל לעשרות טניסאים ברחבי העולם ואף מחוצה לו.

הספורט הלבן יוצא אם כן נשכר מהשוואה דרמטית ומורטת עצבים זו. וגם הקורא אינו מקופח, שכן הוא קיבל פצוי מלא לכספו. (+ תוספת יוקר מלאה).

הידיעה המרעושה על זכייתו של קרול במקום השני המכובד באליפות ההתיישבות העובדת בטניס למקומות עבודה כפי שפורסמה בלעדית בעתון "חדשות הספורט" בתאריך 29.11.82

אליפות ההתיישבות העובדת בטניס

2. דוד קרול (בארי)

(עין השלושה)

4. רוני לוי (כיסופים)

5. יובל גדיש (חצרים)

הערות	קרול	קונורס	
מכות פתיחה	9	8	לקונורס מכות פתיחה מושלמות, אך קרול שולט בכל סוגי החבטות: מכת גב היד, כף היד, כף הרגל ועקב אכילס.
כושר גופני	1	7	שני השחקנים נהנים מכושר גופני עדיף.
סוג המגרש	7	6	שני השחקנים מתקשים להפגין רמה נמוכה במגרשים מהירים. קונורס טוב יותר במגרשי חימר וקרול מצטיין במגרשי פלסטלינה דווקא.
יכולת עמידה בלחץ	6,5 (אטמ')	7 (אטמ')	קונורס ניחן בקור רוח ובעצבי ברזל, קרול לעומתו ניחן ב"קור כלבים" ובעצבי אלומיניום.
גיל	31.5	32	הבדל הגילים המשמעותי הינו יתרון בולט של קרול אך הנסיון של קונורס אינו יסולא בפז.
היד האוחזת במחבט	7 (אומדן מנופח)	8,5 (אומדן משוער)	קונורס הוא כידוע איטר יד ימינו וזהו יתרון משמעותי בטניס. קרול לעומתו איטר יד שמאל, מה שמאפשר לו לחבט גם ביד ימין ומכאן יתרונו הבולט של קונורס.
סה"כ	52	51	

חותלות עלינו...

מי שחושב שחותלות (או מחממים — warmers — בשפה של היום) זו המצאה חדשה — טועה. אמנם זו הצעקה האחרונה, אולם צעקה עם עבר מפואר. הורינו, כשהיו צעירים, השתמשו בחותלות מלופפות סביב הנעליים וקצה המכנסיים כנגד הקור וגם כנגד חזירה של רגבים לנעליים. אני זוכרת איך אבא, לפני השמירה, היה חותל את רגליו בפס חאקי אשר נקרא אז פֶּתֶס.

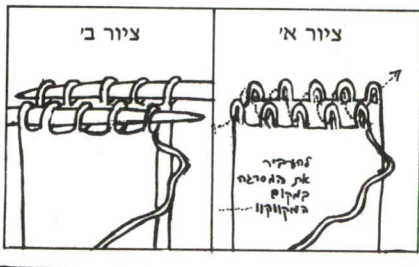
מאז ועד היום עברו החותלות שינויים וגם מטרות השימוש קצת השתנו. האופנה הזו קפצה עלינו בפראות, הרבה בזכות הסדרה הטלוויזיונית "תהילה", שם ישנה מטרה נוספת לחותלות. הרקדנים דורכים על החותלות בזמן החזרות, כדי למנוע החלקה.

במבט ראשון, נדמה שהחותלות הן נחלת הבחורות בלבד, אולם בהחלט לא כך הדבר. מומלץ לבחורים — גם יפה וגם מחמם, באמת מחמם. היום השוק מוצף בסוגים שונים של מחממים: ארוכים, קצרים, עבים, דקים, צבעוניים ועוד... מותר הכל והכל הולך עם הכל.

את המחממים אפשר ללבוש באופנים שונים: כאשר המחמם מתוח כולו לאורך הרגל או שמוט בצורה משלומפרת-במתכוון על גבי הנעל. כל אחד לפי טעמו ובהתאם ללבוש. אפשר לסרוג בכל שיטה הנראית לך ואילו כאן ברצוננו להביא שיטת סריגה מיוחדת המתאימה במיוחד לחותלות — שיטת "הכפפה".

הסריגה כפולה וחוסכת את תפירת השוליים כיוון שהחור בו נכנסת הרגל נוצר תוך כדי סריגה. נקח צמר דק ומסרגות מס' 4 או 5, רצוי מסרגות טעולות. מעלים 50 עיניים (בכל מקרה — מוכרחים מס' עיניים זוגי) וסורגים רגיל 4 ס"מ פטנט (עין ימין עין שמאל). מוציאים את הסריגה מהמסרגה ומקפלים לחצי (צויר א') ושוב מכניסים את המסרגה כאשר לוקחים לסירוגין כל פעם עין מצד אחר. העין הראשונה צריכה להיות העין בקצה שלל החוט. סורגים עין ראשונה בצורת ימין, עין שניה מעבירים בלי לסרוג, כאשר החוט עובר מקדימה (במצב של שמאל), העין הבאה שוב ימין ואחריה שוב עין בלתי סרוגה וכך עד סוף השורה. העין האחרונה חייבת להיות לא סרוגה ובשורה הבאה צריכים לסרוג אותה. כך סורגים 40 ס"מ אחר כך פטנט בצורה זו: ממשיכים לסרוג לסרוגין כמו קודם, אבל הפעם כל עין **סרוגה** שניה סורגים בצורת שמאל ועי"י כך נוצר הפטנט, עין ימין עין שמאל. בצורה זו ממשיכים כ"ס"מ. בשביל הסגירה מעבירים מחצית העיניים (צד אחד) למסרגה אחרת (צויר ב') וסורגים רגיל.

בהצלחה

אפעל, מסתבר, היא יותר מצומת-כבישים דרכו עוברות (או לא עוברות) המכוניות הנוסעות לתל-אביב. באפעל שוכן גם המרכז-הרעיוני-מחקרי יד-טבנקין. בוריס ב.ס. שעשה שם שלוש שנים ("מה בעצם עשית שם כל אותן שנים?") מספר על חלק מהנושאים בהם עסק בתקופת גיוסו.

ליד טבנקין

בוריס בר-סיני

"מה זה? כבר גמרת את הגיוס שלך? כל כך מהר?" ... כך שואלים אותי לא אחד ולא שניים. ואני משיב ברצינות (עד כמה שאפשר): "כן חזרתי הביתה. עובדה, אני כאן". לאחר מכן, אתה יושב עם עצמך ושואל: "האמנם חלפו כבר שלוש שנים מאז יצאת לעבוד ביד-טבנקין? ומה בעצם עשית שם כל אותן השנים?"

ובכן, לפני שאני בא לספר על תחום עבודתי ביד-טבנקין, חשוב לדעת מהו אותו מרכז רעיוני-מחקרי שהוקם לזכרו של אחד מהדגולים שבמנהיגי התנועה הקיבוצית ותנועת הפועלים בארץ — יצחק טבנקין ז"ל; אולם על כך התפרסם בימים אלה מאמר חשוב בכתב-העת המתחרה — "יחד" גליון 77. מאמר זה נכתב אף הוא ע"י החתום מטה והוא מומלץ לקריאה גם לאלה שאינם קוראים את "יחד" דרך קבע.

הייתי פנוי באותו זמן...

הנה למשל, מסופר שם שיד-טבנקין מחלקת מילגות מדי שנה בשנה לחוקרים צעירים (ולא כל כך צעירים) לעדוד מחקרים בנושא הקיבוץ, ההתיישבות ותנועת העבודה היהודית בארץ ובעולם. או מחקרים בנושאים אחרים מתחום פעילותה של יד-טבנקין. ואל ייקל הדבר בעיניכם. לפני שמחלקים את המילגות יש לדאוג לפירסום מתאים בכלי התקשורת ואחר-כך לרכז את הבקשות הרבות ולהביאן לדיון בוועדה לתכניות לימוד ומחקר המשרת תפת ליד-טבנקין ולאוניברסיטת תל-אביב. לאחר מיון קפדני יש לקבוע מיהם הבודדים שיוכרו במלגות, לדאוג לסידורים הפיננסיים, ולטקס מתאים בו תחולקנה המילגות; ולבסוף — לקיים מעקב מתמיד אחר מקבלי המילגות עד שכל אחד מהם מסיים את עבודתו.

את כל האמור לעיל הטילו עלי לבצע ולא מפני שהיתה לי הכשרה מוקדמת לכך, חלילה, אלא פשוט היות והייתי פנוי באותו זמן ונמצאתי הכי מתאים לקבל את התפקיד הזה דווקא.

יותר קל לזרוע שדה חיטה

סיפור אחר הוא — הוצאת הספרים והפירסום של יד-טבנקין, שהיה עיקר תפקידי שם. מאחר שספרים אלה, רובם ככולם ספרי מחקר, הרי שתהליך המחקר עצמו הנו מייגע למדי ונמשך

לאורך מספר שנים טובות. אך קודם למחקר עצמו יש לעבור כמה מדורים של ברוורים, דיונים, החלטות והזמנת המחקר אצל החוקר המתאים, הכל בהתאם לנושא, כמובן. הנושאים — רבים ומגוונים, אך כולם קשורים לאותו תחום של הקיבוץ, ההתיישבות וכו', כפי שהוזכר לעיל.

כאשר המחקר מסתיים סוף סוף, מגיע תור הבאת הספר לדפוס שאף הוא סיפור בפני עצמו. ההתקשרות עם המו"ל (הוצאת הקיבוץ-המאוחד), קביעת סוג הנייר והעיצוב הגרפי, וכן, שמירה על זכויות היוצרים ועל סמלים שיופיעו במקומם. ורק אז מתחילה פרשת הבאת הספר לדפוס, הגהה ראשונה ושניה ועימוד ולבסוף, יש להביא את הספר לכריכה, שאם לא כן, כל הדפים יתפוררו... עלי להודות שאף פעם לא תיארתי לעצמי איזו דרך חתחתים יש לעבור עד שמצליחים להוציא ספר אחד לאור (ביד-טבנקין מוציאים 5 עד 6 ספרים בשנה). נדמה שהרבה יותר קל לזרוע שדה חיטה ולקצור אותו מאשר להוציא ספר לאור.

כל דברי טבנקין

היו גם פעילויות אחרות, חלקן ארגוניות וחלקן קשורות בהוצאת חוברות מחקר וימי עיון, שהתקיימו ביד-טבנקין במהלך השנים הללו, אך את החשיבות הרבה ביתר אני מייחס להוצאת סידרת ילקוטי טבנקין שעריכתם הוטלה עלי. המגמה — להוציא שמונה עד עשרה ילקוטים, בהם ירכזו כל דברי טבנקין לפי נושאים מוגדרים. לשם כך היה עלי לעבור על כל מה שהתפרסם בדפוס, בספרים, ירחונים ושבועונים וכן, לסרוק כ-1000 הרצאות השמורות בארכיון הקיבוץ המאוחד ביד-טבנקין. הילקוט הראשון מוקדש כולו לנושא ההתיישבות והוא הובא כבר לדפוס; ובדרך נמצאים עוד שני ילקוטים, אחד על ההסתדרות והשני על הקיבוץ. הילקוטים הללו מיועדים בעיקר למחנכים, מדריכים ותלמידים, אך הוא אמור לשמש גם את כל מי שמתעניין לדעת מה אמר טבנקין באותם הנושאים...

הערה לסיום. מאחר שנבקשתי ע"י העורך לא לכתוב עד כמה אני שמח לחזור הביתה וכו', אני אמנע מלכתוב עד כמה אני שמח לחזור הביתה, למרות שזוהי האמת ה'מרה'.

השבוע במוסף:

כתבה: לגלגל ובחזרה.
סטרסקי החמור: המשך עלילותיו.
רקיקים: פינה חדשה.

לגלגל ובחזרה

כיתת "תומר" בשבוע-עזרה בגלגל.

ואז המסגריה, הנגריה, המחסנים וכל שאר הענפים — לא מתפקדים. ברגע שבאות עזרות, זה מאפשר לנו להמשיך את החיים הרגילים ולשלוח מספר חברים קטן יחסית לקטיפים.

תראו, מצד שני, אני חושב שזה לא היה יפה אם אתם הייתם עושים את הכל לבד. אנחנו גם יורדים לקטוף, הרי זה השדות שלנו. אין לנו כוונה לגדל איזשהו גידול, כדי שמחנות עבודה יקטפו אותו לבד. וקרו מקרים כאלה.

— ואיך זה בדרך כלל?

— היחס הוא בערך רבע עד שליש חברי קיבוץ, והרוב — עזרות. אבל זה משתנה בהתאם לסוג העבודה. לדוגמא, במיקשאה

מעוניינים להכנס לתחום הזה, עקב כל מיני בעיות — סמים, שיכרות, חבריה שהם לא יהודים ונמצאים פה וכו'. אני משוכנע שבבארי מכירים את הבעיות האלה. אנחנו מעדיפים לעבוד עם העזרות, וגם חושבים שזה חשוב ומקרב. זאת אחת הדרכים לקרב את הנוער. בעיר וגם בקיבוצים למה שנקרא "חיים בקיבוץ צעיר".

— במה מתבטאת העזרה?

— זה תלוי הרבה בסוג העבודה. מה קוטפים ומתי. באופן כללי, אפשר להגיד שהעזרות מקלות עלינו את הלחץ. כשאין בכלל עזרות — ויש מצבים כאלה לפעמים — כל המשק מושבת, למעשה. כמעט כולם יורדים לשדה.

"אנחנו נזקקים לעזרה כמעט לאורך כל השנה, ברצף. יש הפסקות לפעמים, אבל אין עונה מסוימת עליה אפשר להצביע כ"עונת העזרות". אי-אפשר ל"הגיד: בחורף ובסתיו באות לכאן עזרות — ובקיץ לא".

כיתת "תומר" שחזרה משבוע-עזרה בקיבוץ גלגל, מהווה חלק מהרצף הזה, שעליו מדבר רמי — מזכיר הקיבוץ.

גלגל נמצאת כ-16 ק"מ מצפון ליריחו, יש בה כ-150 חברים, והיא חוגגת בקרוב את יום הולדתה ה-10. בחדר-האוכל עוד שוטפים את הכלים בידיים. (הבטיחו שבקרוב יקנו מכונה). מפעל עוד אין, אבל יש כבר מבנה.

— ממתי התחילו להגיע עזרות לגלגל?

— למעשה באות לכאן עזרות מאז שנוסד הקיבוץ. אנחנו קיבוץ שמבוסס על חקלאות. רוב העבודות הן עתירות ימי-עבודה — קטיפים, אסיפים — וברור שאנחנו לא יכולים להסתדר לבד. יש לנו כמה אלטרנטיבות: אנחנו יכולים להעסיק ערבים, ואת זה אנחנו לא מעוניינים לעשות. אני חושב שלא צריך לפרט. מצד שני, אנחנו גם לא מעוניינים להעסיק מתנדבים. אף-על-פי שמבחינת העבודה זה מאוד משתלם. לא

אריזת תירס בבית האריזה המקומי (צולם בשעת הפסקת-קפה)

רקיקים

אני
צירני
מ"תפלה"

I'm gonn'a
live forever.
I'm gonn'a fly
to the sky

אל תאמין
זו. הוא אלו
זהו סוק של
הק.ג.

שלא תרגישו יותר מדי טוב עם זה, כי היו פה כמה דוגמאות שהוכיחו דווקא את ההיפך. הבעיה העיקרית שמעוררת העזרה היא התחלופה הגדולה של אנשים זמניים. אנחנו משק צעיר, יש פה מעט אנשים, ולתחלופה גדולה כזאת יש השפעה רעה מאוד מבחינה חברתית.

— ואין בעיות של אחריות של החברה? שבאים הנה, למשל, אם נער שובר את הרגל בעבודה?

— יש תקנונים ונוהלים מסודרים בתנועה בדברים הלאה, אנחנו לא מחליטים מה שאנחנו רוצים. כמובן שאנחנו צריכים לשמור על כללי הבטיחות, כי אם חלילה קורה משהו כזה ואנחנו לא היינו בסדר — אז יש לנו בעיה.

— מתי לא תצטרכו בכלל עזרות?

— אני מעריך שגלגל הולכת ומתפתחת בכיוון שאנחנו נזדקק לעזרות פחות ופחות. אבל ככל שיעבור הזמן — כך נזדקק לפחות. אבל למצב שלא נזדקק להן בכלל — אני לא מאמין שנגיע.

"אם כך, לא נותר לנו אלא לקוות שניפגש פה שוב בשנה הבאה," הוספנו בצחוק.

"נשמח לקבל אתכם," ענה רמי המזכיר בבכי.

(אבטיחים ומלונים) יש הרבה חברי משק. בנוסף לאבטיחים ומלונים מגדלים בגלגל פלפל ירוק ותרס, שאותו גם אורזים בבית האריזה המקומי. באים לכאן גם מחנות עבודה מהעיר, במסגרת של שרות לאומי או פנייה פרטית של הקיבוץ לבית-ספר מסויים.

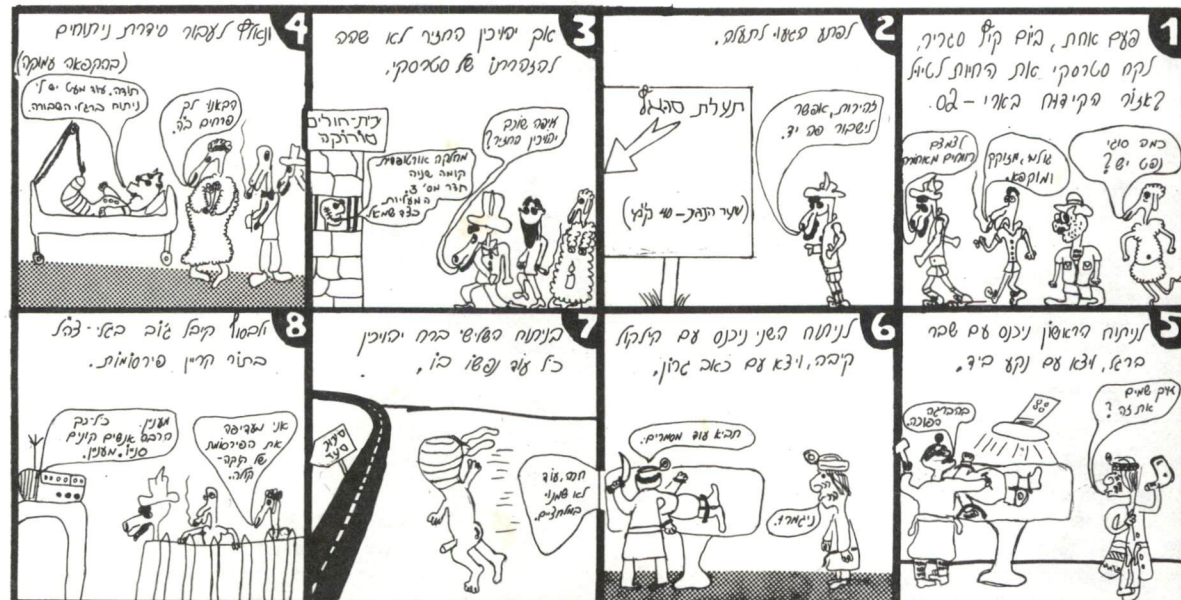
— יש הבדלים בין הקיבוצניקים לעירוניים?

— אין ספק שיש הבדלים. באופן כללי, ניתן לומר שהחברה שבאים מקיבוצים יודעים את העבודה יותר טוב. אך בהחלט היו חריגים. היו מחנות עבודה מהעיר שעלו לרמה גבוהה מאוד, גם מבחינת העבודה וגם מבחינת ההשתלבות פה. לעומת זאת, היו עזרות מקיבוצים שהיו מתחת לכל בקורת. באופן כללי, אצל הקיבוצניקים המשמעת יותר גבוהה, עובדים יותר טוב. הם גם טיפה יותר מקצועיים, כי עובדים יום בשבוע במשק, בדרך כלל.

— ומחוץ לשעות העבודה?

— אני חושב שהקיבוצניקים מבינים קצת יותר מה הם עושים, למה הם באים. נראה לי שלחברה מהעיר מסבירים אמנם לקראת מה הם באים, אבל הם רואים את זה יותר כשבוע של קף. אני משוכנע שגם אתם רואים את זה כך, אבל גם קצת מעבר לזה, יודעים מה המטרה. זה יותר מדבר אל ליבכם. שוב,

פרק ב': טיול שנגמר בטיפול

בשבוע הבא — "עם קינלי כיף להיות צמא"

באר בשדה

עם חקן בשוראי

תל מוגרבי וממצאיו

כד קטן ופסלון כלבלב, ממצאי תל מוגרבי.

צלמית עתיקה שנמצאה בחפירות התל שלא נחפר.

מנכת מזון (קעריית) שהיתה כפי הנראה בשימוש תושבי התל הקדמונים.

מימין: תל מוגרבי מכיוון משאבות המאגר. המשאבות 1-6 אינן נראות בתמונה. תוואי ההטיה של הצינור לשטחי הפלחה עובר משמאל לתל ומימין לעץ שמשמאל.

מי יודע על רינה מ"הסבוב"...

הספור האקטואלי שקרה לאחרונה הקשור לתל, נכרך בו עם חפירת המאגר המפורסם. כאשר תוואי הצינור מהמאגר לכוון השדות אמור היה לחצות את התל ולבתר אותו, נזעקה רינה הברון לשמע הדבר, ובשתוף עם אנשי אגף העתיקות הועתק תוואי הצינור, וסובב את התל מבלי לפגוע בו. לכל סבוב יש סיבה ולכל סיבה יש מסובב.

המאחרת, יתכן ואף ישבו בו בתקופות קדומות יותר. יש לציין שנמצאו בתל חרסים רבים מהתקופה הישראלית, ביניהם כלים שלמים: פסלוני, אחד מהם עגל מחרס, ותבנית שקע מחרס לטביעת ראש אדם.

התל היחידי שטרם נחפר

על נחל גרר המתנקז אל נחל הבשור, עומדים על אפיקיהם ממערב למזרח, מחוף הים, שורה של ישובים המייצגים תקופות ישוב כמעט זהות, שמותיהם: ממערב למזרח – תל עגיל (בית עגלים), תל גימה, תל מוגרבי, תל הרור (אבו הורירה), תל שרע (שריעה), תל חוילפה, הנמצא באזור להב. שרשרת ישובים אלה יוצרת קו ישובי קבע החוצצים בין האזור המיושב ונודדי המדבר.

שני התלים – תל עגיל וגימה, נחפרו ע"י החוקר האנגלי פיטרי בשנים 1926-7. בשנים האחרונות חזר וחפר חוקר אמריקאי ואן ביק. התלים ממזרח לתל מוגרבי נחפרו גם הם ע"י חוקרים שונים. בתל הרור חופרים עתה, בתל שריעה חפרו בקיץ 78 בראשות א' גורן. בקיץ 79 נעשתה חפירה בתל חוילפה בראשות ג' סיגר מאוניברסיטת נברסקה. מכל אחיו תל מוגרבי נשאר בעגינותו, עד לבוא יום הגאולה בו יעלה את ספורו. השם מוגרבי נמסר לנו מפני הבדואים שהתגוררו במקום. מקום ששם זה זמני בלבד.

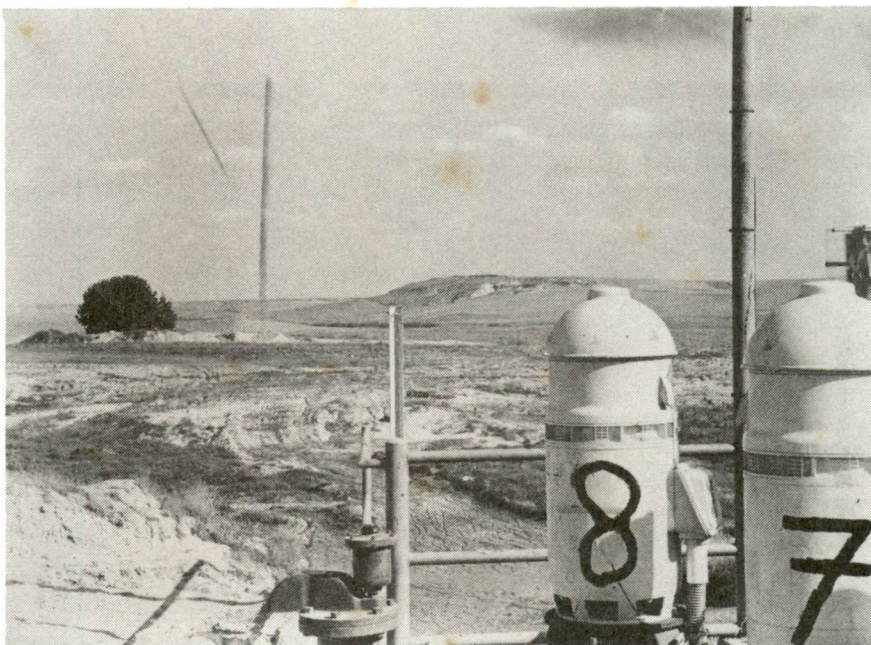
לתל הזה אין במה להתבייש. למרות קומתו הנמוכה לעומת אֶחָיו, גימה ממערב ותל הרור (אבו הורירה) ממזרח, היו בבחינת קטן המחזיק את המרובה.

תל מוגרבי הוא בייבי מקומי. בשנות החמישים, בבדיקת אתרים על גבי המפה שנעשתה ע"י רנה הברון ועמנואל ענתי (ממחלקת העתיקות), החליטו לבדוק את האזור ממערב לתל גימה, בהנחה שנמצא שם אתר, ואכן לאחר חפוש התגלה התל.

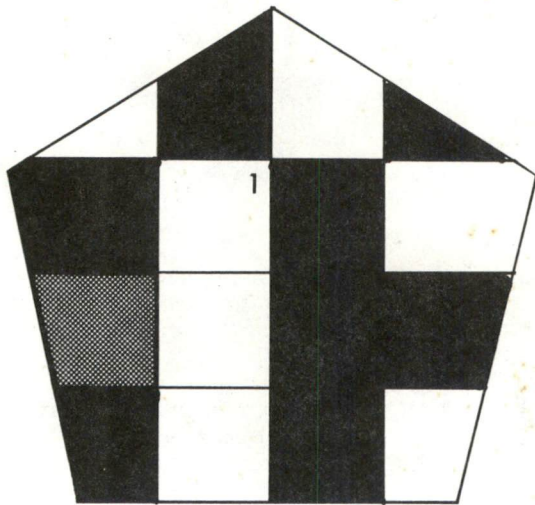
התל נמצא כ-4 ק"מ ממזרח לתל גימה על הגדה הצפונית של נחל גרר. מבחינים בו בשני חלקים בלתי שווים. המערבי גבוה יותר, משלש עבריו הקירות תלולים, צורתו מלבן באורך של כ-100 מ', רחבו כ-30 מ', חלקו המזרחי הוא החלק הנמוך ואינו בולט מסביבתו, גדלו פי שלושה לערך מהחלק המערבי (כיום חלק זה מעובד ע"י קבוץ צאליס), כנראה שהחלק המערבי היווה את המצודה של התל, שהיתה מוקפת חומה, או חומת משנה.

מה מספר לנו התל

עד היום לא נחקר התל והוא כמעט בלתי ידוע. אתר כזה מעורר שאלות על מיקומו ובאילו תקופות היה מיושב. ממצאים שאספנו על פני התל (נמצאים באוסף המקומי), עולה השערה שנמצא בו חתך ישוב כמו בתל גימה, ומיוצגות בו תקופות: ביזנטית, רומית, פרסית, ישראלית (תקופת הברזל) והברונזה.

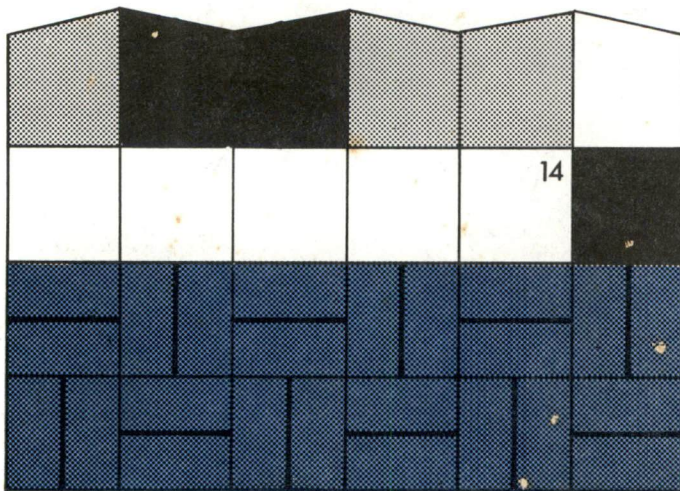
תשבץ מוחי

תשבץ חדר-אוכל-הישן

מאוזן:

1. ריכז את חדר-אוכל הישן שלנו
בשנים 1962-63 (כתיב חסר)

תשבץ חדר-אוכל-החדש

מאונך:

14. ריכז את חדר-אוכל-החדש שלנו בשנים
1982-83 (כתיב מלא)

לאן נעלם אולסי פרי?

משחק הכדור-סל נגד "ריאל מדריד"
(מקודם "בילי מילאנו") עומד
להתחיל בכל רגע. אך, אבוי! אולסי
טרם הגיע. התוכלו לעזור למחלקת
הכדור-סל של מכבי ת"א למוצאו?
אם כן, צבעו אותו בצבעי טמבור-לנוי-
ולהידור ושילחו אותו ליד-אליהו. בין
הפותרים נכונה יוגרלו כרטיסים
מזויפים למשחקי הפועל בארי בגביע
"קוראץ".